

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่ม
สำหรับผู้เฝ้าท้องถื่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย

พันโท สมคิด เมตไตรพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2560

ISBN 974-558-081-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

013083

1 10297935

The Development of Training Curriculum
Enhancing Group Working Competencies
for Village Leaders in Thailand

Lt.Col. SOMKID METTRIPAN

A Dissertation Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy
Curriculum and Instruction Program
Graduate School
Chulalongkorn University
1987

ISBN 974-568-081-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงาน
เป็นกลุ่มสำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย

โดย

พันโท สมคิด เมตไตรพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แคมมณี

ศาสตราจารย์ อัมไพ สุจริตกุล

รองศาสตราจารย์ ดร. สงัด อุทรานันท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สุจริต เพียรชอบ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แคมมณี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สงัด อุทรานันท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่)

เล่มคิด เมตไตรพันธ์, พันโท : การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็น
กลุ่มสำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย (THE DEVELOPMENT OF TRAINING
CURRICULUM ENHANCING GROUP WORKING COMPETENCIES FOR VILLAGE LEADERS
IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.กศินา แยมมณี, ศ.อ.ไพ ลูจรัตนกุล, รศ.ดร.
สังัด อุทรานันท์. หน้า 472 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับ
ผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย

การวิจัยเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้และสมรรถภาพการทำงาน
ของผู้นำท้องถิ่นเป็นสำคัญ แล้วนำมาออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับ
ผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านให้สามารถใช้ได้ในทุกท้องถิ่นของประเทศไทย เนื้อหาสาระของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น
มี 5 ส่วนคือ ความหมายของกลุ่มและการทำงานเป็นกลุ่ม ความสำคัญและประโยชน์ของการทำงานเป็นกลุ่ม
องค์ประกอบสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม ความสำคัญของผู้นำกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม ความสำคัญ
ของสมาชิกกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

จากการทดลองใช้เพื่อประเมินคุณภาพพบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ
หลังจากการฝึกอบรม ผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านได้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่ม
ด้านต่าง ๆ สูงกว่าร้อยละ 70 และสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับทั้ง
วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่า หลักสูตรและการฝึกอบรมตามหลักสูตรมีคุณภาพสูงกว่าระดับ
ปานกลาง

ภาควิชา คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิติกร รศ. กศินา แยมมณี
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา พล.ต.ท. 11

SOMKID METTRIPAN, Lt.Col.: THE DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM
ENHANCING GROUP WORKING COMPETENCIES FOR VILLAGE LEADERS IN THAILAND.
THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. TISANA KHEMMANI, Ph.D., PROF. AMBAI
SUCHARITKUL, ASSO. PROF. SA-NGAD UTRANAND, Ed.D. 472 pp.

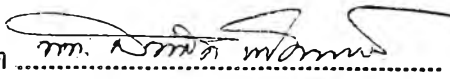
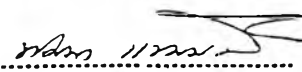
The purpose of this research was to develop the training curriculum enhancing group working competencies for village leaders in Thailand.

Village leaders' knowledge and competencies in group work were analyzed and used as basic data in designing the training curriculum aimed to be used in all parts of Thailand. The five main parts of subject matter in the designed curriculum are the meaning of group and group working, the importance and usefulness of group working, the influential factors of group working, leaders and functions of leaders, group members and functions of members in a group.

The result from the implementation and evaluation of the training curriculum developed was that the effectiveness of the obtained curriculum met the determined criteria as follows:

1. After the training course had been completed, the competencies in group working of the trained village leaders were increased with a statistical significance at the .01 level.
2. The post-test average competency score of the trained village leaders was higher than 70%.
3. Both the trainers and trained village leaders expressed their satisfaction concerning the curriculum and the training program at a level higher than moderate.

ภาควิชา คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จจากผู้มีพระคุณ ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จำนวนมากจนไม่อาจนำมากล่าวได้ครบถ้วน ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา ขัมมณี ศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุล รองศาสตราจารย์ ดร. สงัด อุทรานันท์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โสริช โพธิ์แก้ว ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วดี ชาติอุทิศ อาจารย์ คุณนิตย์ โชครัตนชัย อาจารย์ อรสา กุมาริ ปุกหุด อาจารย์ สติ ศรีบุญเรือง ที่กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ ดร. สิรินทร์ ญยานันต์ อาจารย์ สวัสดิ์ จงกล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วดี ชาติอุทิศ และอาจารย์ อรสา กุมาริ ปุกหุด ที่กรุณาประเมินเอกสารหลักสูตร

ขอขอบพระคุณ คุณอาลัย อิงควณิช คุณณรงค์ เตมียศิลป์ คุณจินดา จิโนรส คุณสุริน คล้ายรามัญ คุณโกเมน น้อยปราณี คุณสนั่น เชื้อนแก้ว คุณวิชัย ศรีวันทนิยกุล คุณ เพชร หันเจริญ คุณถมยา เพชรชายพลอย ที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา ขัมมณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิพนธ์ เดชะคุปต์ อาจารย์ สุริน คล้ายรามัญ ที่ช่วยเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม

ขอขอบพระคุณ คุณสมบูรณ์ พรหมเมศ ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก คุณ ดงแขม ทันนิเทศ นายอำเภอเมือง คุณติเรก จิโน พัฒนาการจังหวัด คุณสามารถ ลอยฟ้า พัฒนาการอำเภอ ร้อยเอก สมจิตร ประยูรวงษ์ ผู้ใหญ่เหียง ใจกล้า กลุ่มแม่บ้านลาดยาว นายหมู่โท คง นาคหุ้ม คณะอาสาสมัครที่อำนวยความสะดวกในการจัดการฝึกอบรม และผู้นำท้องถิ่นที่เข้ารับการฝึกอบรมด้วยความตั้งใจดี

ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ความช่วยเหลือที่ไม่ได้ออกนาม ณ ที่นี้ และขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนวิจัย 5600 บาท

พันโท สมคิด เมตไตรพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
สมมุติฐานของการวิจัย	11
คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย	11
ข้อจำกัดของการวิจัย	12
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	12
2. วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร	14
ขอบเขตและความหมายของคำว่าหลักสูตร	14
ส่วนประกอบของหลักสูตร	19
ความหมายของคำว่าการพัฒนาหลักสูตร	20
กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร	21
พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร	63
การฝึกอบรม	92
ความหมายของการฝึกอบรม	92
วิวัฒนาการของการฝึกอบรม	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม	96
ประโยชน์ของการฝึกอบรม	97
ประเภทของการฝึกอบรม	98
วิธีการฝึกอบรม	101
การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม	102
การประเมินผลการฝึกอบรม	110
กลุ่มและการทำงานเป็นกลุ่ม	116
ความหมายของกลุ่ม	116
ขั้นตอนการพัฒนาของกลุ่ม	118
ประเภทของกลุ่ม	119
ประโยชน์ของกลุ่ม	120
ประโยชน์ของกลุ่มต่อบุคคล	121
ประสิทธิผลของกลุ่ม	121
ความหมายของการทำงาน	122
ความสำคัญของการทำงาน	123
การทำงานเป็นกลุ่ม	124
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นกลุ่ม	125
ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม	126
ผู้นำและผู้นำท้องถิ่น	127
ความหมายของคำว่าผู้นำ	128
ความหมายของคำว่าภาวะผู้นำ	129
แบบของผู้นำ	129
คุณลักษณะของผู้นำ	134
บทบาทหน้าที่ของผู้นำ	135
ความหมายของผู้นำท้องถิ่น	138
ประเภทของผู้นำท้องถิ่น	138
ผู้นำ 7 ประเภทที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชนบท	139
ความสำคัญของผู้นำท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน	141
บทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน	141
องค์กรในการพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้าน	142

สารบัญ(ต่อ)

บทที่

หน้า

คณะกรรมการหมู่บ้าน	143
3. วิธีดำเนินการวิจัย	150
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา ค้นคว้า สํารวจเก็บรวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร	151
ชนิดของข้อมูลที่ศึกษา ค้นคว้า สํารวจเก็บรวบรวม	151
แหล่งข้อมูล เครื่องมือ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ..	151
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	152
การวิเคราะห์ข้อมูล	157
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร	160
การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	160
การคัดเลือก จัดเนื้อหาสาระและมวลประสพการณ์	160
การคัดเลือกวิธีการฝึกอบรมและสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม .	160
การกำหนดวิธีการประเมินผล	161
การเขียนเอกสารหลักสูตร	161
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบเอกสารหลักสูตร	163
การสร้างเกณฑ์การประเมินเอกสารหลักสูตร	163
ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเอกสารหลักสูตรและให้ข้อเสนอแนะ	163
การรวบรวมผลการประเมินเพื่อวิเคราะห์คุณภาพ	163
ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร	163
การจัดสร้างเอกสารประกอบหลักสูตร	163
การจัดเตรียมวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม	164
การจัดทำสื่อประกอบการฝึกอบรม	164
การจัดเตรียมการฝึกอบรม	164
การดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตร	164
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร	167
การกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลหลักสูตร	167
การประเมินผล	167
ขั้นตอนที่ 6 การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร	169

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการพัฒนาหลักสูตร	170
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนา หลักสูตร	171
ส่วนที่ 2 ผลการสร้างเอกสารหลักสูตร (ฉบับร่าง)	175
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การประเมินเอกสารหลักสูตร ..	178
ส่วนที่ 4 ผลการปรับปรุงเอกสารหลักสูตร (ฉบับทดลอง) .	180
ส่วนที่ 5 ผลการทดลองใช้หลักสูตร	181
ส่วนที่ 6 ผลการวิเคราะห์การประเมินผลหลักสูตร	185
ส่วนที่ 7 ผลการปรับปรุงเอกสารหลักสูตร (ฉบับผลการวิจัย)	189
ส่วนที่ 8 ผลการพัฒนาหลักสูตร	189
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	191
สรุปผลการวิจัย	194
อภิปรายผลการวิจัย	194
ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้.....	203
ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	204
บรรณานุกรม	206
ภาคผนวก	222
ผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	223
ผนวก ข. รายนามวิทยากร	226
ผนวก ค. รายนามผู้เข้ารับการฝึกอบรม	228
ผนวก ง. รายนามผู้ร่วมจัดการฝึกอบรม	231
ผนวก จ. หลักสูตรฝึกอบรม	234
ผนวก ฉ. คู่มือวิทยากร	287
ผนวก ช. คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม	415
ผนวก ซ. เกณฑ์ประเมินเอกสารหลักสูตร	456

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	สรุปล ข้อมูล แหล่งข้อมูล เครื่องมือ และวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร.....	157
2	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามอายุ	171
3	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามเพศ	171
4	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามสถานภาพสมรส	172
5	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามการศึกษา	172
6	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามอาชีพ	173
7	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามการฝึกอบรมที่เคยได้รับ ...	173
8	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามความสนใจเข้ารับการฝึกอบรม	174
9	ร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามช่วงเวลา que เห็นว่าเหมาะสม ในการจัดการฝึกอบรม	174
10	ร้อยละของคะแนนสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ในการทำงานเป็นกลุ่ม	175
11	คะแนนเฉลี่ยจากเกณฑ์ประเมินเอกสารหลักสูตร	179
12	ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร	180
13	คะแนนเฉลี่ยและร้อยละจากการทดสอบสมรรถภาพในการทำงาน เป็นกลุ่มก่อนการฝึกอบรม	183
14	คะแนนเฉลี่ยและร้อยละจากการทดสอบสมรรถภาพในการทำงาน เป็นกลุ่มหลังการฝึกอบรม	185
15	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพในการทำงานเป็นกลุ่ม ก่อนและหลังการฝึกอบรม	186
16	คะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับ การฝึกอบรม	187

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	วัฏจักรของขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 23
2	ระบบในการพัฒนาหลักสูตรของ สงัด อุทรานันท์ 24
3	รูปแบบของระบบหลักสูตรของ โปแชมภ์ 25
4	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ไทเลอร์ 26
5	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ 27
6	รูปแบบการสร้างหลักสูตรของ เทอเนอร์ 28
7	กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรของ อัญชญา เวลารัชต์ 29
8	กระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 35
9	ตัวอย่างแสดงการใช้ตารางวิเคราะห์เพื่อประเมินคุณค่าของ หลักสูตรโดยเทคนิคปุ๋ยแซงค์ 47
10	รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรของสแตค 56
11	เปรียบเทียบความสอดคล้องด้านทฤษฎีและปฏิบัติของหลักสูตร 57
12	การวิเคราะห์หาความล้มพันธ์และความสอดคล้องของหลักสูตร ตามรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรของสแตค 58
13	องค์ประกอบของรูปแบบชิบและประเภทของการตัดสินใจ 60
14	การจำแนกทฤษฎีการเรียนรู้ 87
15	ขั้นตอนการสำรวจความจำเป็นในการฝึกอบรมตามแนวทางที่ 1 105
16	ขั้นตอนการสำรวจความจำเป็นในการฝึกอบรมตามแนวทางที่ 2 107
17	รูปแบบความล้มพันธ์ระหว่าง การประเมินผล วัตถุประสงค์ และการดำเนินการฝึกอบรม 111
18	สรุปการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 159
19	กระบวนการในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 160
20	สรุปการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2 162
21	สรุปการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 4 166